

ΔΙΑΤΑΞΙΣ
ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ
ΕΝ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Α. ΚΟΛΛΑΡΑΚΗ ΚΑΙ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

— Κάτωθεν τοῦ Δημωρχεῖου —

1890

ΔΙΑΤΑΞΙΣ
ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ
ΕΝ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Α. ΚΟΛΛΑΡΑΚΗ ΚΑΙ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

— Κάτωθεν τοῦ Δημαρχείου —

1890

17169

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΤΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ.

ΠΡΩΗΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΚΥΡΙΩ ΚΥΡΙΩ

ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΩ Γ'.

Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΠΑΡΤΙΑΡΧΙΚΗΣ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ ΕΥΛΑΒΩΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΓΡΑΨΑΝΤΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὴν ἐπομένην ἀξιόλογον καὶ χρήσιμον διάταξιν τῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου λειτουργίας, κατὰ τὴν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως ἐπικρατούσαν συνήθειαν τὸ πάλαι, εὔρον ἐν μεμβρανίνῳ τεύχει τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν τῇ σεβασμίᾳ Δαύρα τοῦ δόσιου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ ἡγιασμένου. Τὴν βιβλιοθήκην ταύτην, φθοραῖς καὶ ἀπωλείαις μαστιζομένην τὸ πρότερον, βλέπει πᾶς τις σήμερον ἐν τῇ Κεντρικῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων ἀποκειμένην ὑπὸ ἰδιαιτέραν συνεχῆ ἀρίθμῃσιν, τοῦ μακαριωτάτου Ἱεροσολύμων πατριάρχου Νικοδήμου ἐπαινετῶς ἀποφασίσαντος καὶ διατάξαντος τὴν ἐκ τῆς λαύρας τοῦ δόσιου Σάββα μετακόμισιν αὐτῆς, ὡς καὶ τὴν παρ' ἐμοῦ κατάταξιν καὶ καταγραφὴν αὐτῆς ἐν κεχωρισμένῳ τμήματι καὶ καταλόγῳ. Ἐχει λοιπὸν

τανῶν ὁ κώδιξ, ἐν ᾧ ἡ εἰρημένη περιέχεται διάταξις, τὸν 607^{ον} ἀριθμόν, ἀντὶ τοῦ πρότερον 362^{ου} ἀριθμοῦ. Σχῆμα δὲ ἔχει τὸ σύνηθες ὄγδοον (ἦτοι 0,20^{εκ.} × 0,136), καὶ σύγκειται ἐξ 76 φύλλων μεμβρανίνων, ἐξ ὧν μόνον τὸ τελευταῖον ἀφέθη ἄγραφον. Προτάσσονται δὲ καὶ δύο ἕτερα ἄλλα. τὸ μὲν τεμάχιον ὃν ἑτέρου μεμβρανίνου φύλλου, τὸ δὲ φέρον σημεῖωσιν, ἐξ ἧς δηλοῦται ὅτι ὁ κώδιξ οὗτος εἶχεν ἀφιερωθῆ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Σωφρονίου εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχικὸν ναὸν τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, τὸν ἔνδον τῆς μονῆς τοῦ τῶν Ἀγιοταφιτῶν τάγματος. Τὸ κείμενον τοῦ κώδικός ἐστι μονόστηλον, ὁ δὲ γραφικὸς χαρακτήρ του τοῦ τεσσαρεςκαιδεκάτου αἰῶνος. Ἡ διάταξις τῆς πατριαρχικῆς λειτουργίας περιλαμβάνεται ἐν τοῖς φύλλοις 50 β—61β. Περιέχει δ' ἔτι τὸ τεῦχος τάξιν γινομένην ἐπὶ σαλευθείσῃ τραπέζῃ (φ. 1^α), εὐχὰς τῆς γονυκλισίας (φ. 1^β), τάξιν ἐπὶ καθιερώσει ναοῦ καὶ ἰδρύσει τῆς ἐν αὐτῷ ἁγίας τραπέζης (φ. 27^β), εὐχὴν

τοῦ ἁγίου Ταρασίου πατριάρχου Κωνσταν-
 τινουπόλεως, ἐπὶ λύσεως ναοῦ ὑπὸ αἰρέ-
 σεως μιανθέντος, λεγομένην δὲ ἔξω τοῦ
 πυλῶνος τῆς ἐκκλησίας (φ. 30^α), εὐχὴν
 ἑτέραν λεγομένην ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας
 τραπέζης (φ. 31^α), εὐχὴν ἐπὶ ἀνοίξει
 ναοῦ βεβηλωθέντος ὑπὸ ἐθνικῶν ἢ ὑπὸ αἰ-
 ρετικῶν καθυβρισθέντος (φ. 31^β), εὐχὴν
 λεγομένην ἐπὶ ἀνοίξει ναοῦ, ἐν ᾧ συνέβη
 θανεῖν ἄνθρωπον ἢ ζῷον ἄλογον (κατὰ
 τὸν πάλαι νόμον ἀκάθαρτον καὶ ἄθυτον),
 ἢ ἔθανεν ἢ ἐγέννησεν (φ. 32^α), εὐχὴν
 ἱκετήριον εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον (φ.
 33^β), τάξιν γινομένην ἐπὶ χειροτονία ἀ-
 ναγνώστου (φ. 34^α), ἑτέρας ἐν χειροτο-
 νία ὑποδιακόνου, διακόνου, ποεσβυτέρου
 καὶ ἐπισκόπου (φ. 35^β — 50^β), τάξιν
 γινομένην τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ ἐπὶ τῇ ἐκ-
 πλύσει τῆς ἁγίας τραπέζης (φ. 61^β), εὐ-
 χὴν εἰς ἁγίαν τράπεζαν, ἧς τὰ ἄμφια πα-
 λαιωθέντα διεφθάρησαν (φ. 65^α), εὐχὴν
 πρὸ τῆς θείας μυσταγωγίας (φ. 65^β),
 ἑτέραν εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον (φ.
 66^β) καὶ τάξιν ἐπὶ χειροτονία σταυροφό-

ή

ρου (φ. 67^α). Ἐπειδὴ δὲ ἐν τέλει ὑπῆρχον φύλλα τινὰ ἄγραφα, ταῦτα κατὰ μὲν τὴν ιε. ἑκατονταετηρίδα ἐπλήρωσέ τις δι' ἀποστολοευαγγελίων τινῶν, κατὰ δὲ τὴν ιϛ'. ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος διὰ δύο τύπων ἀπαντήσεως εἰς μηνύματα ἀρχιερέων τοῦ τε οἰκουμενικοῦ καὶ τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ θρόνου. Ὁ αὐτὸς πατριάρχης ὑπέγραψε καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ὡα τοῦ πρώτου φύλλου τοῦ κώδικος, προσθεὶς καὶ τὴν ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογίαν 7107, συμπέπτουσαν τῷ 1598—1599 ἔτει.

Τὸ καίμενον τῆς διατάξεως ἀντεγράφη ὡς οἷόν τε πιστῶς, παραλειφθέντων τῶν ἐν τῷ κώδικι εὐαρίθμων ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων.

Δρ. Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ
ΤΗΣ
ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

ΔΙΑΤΑΞΙΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΡΑΚΟΥ ΑΕΙΟΥΡΓΙΑΣ

ΕΝ ΤΗ ΜΕΤΑΛΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

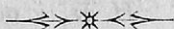
ΔΙΑΤΑΞΙΣ

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ

ΕΝ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

Ὁ πατριάρχης μέλλων τὴν θεῖαν ἐπιτελέσαι μυσταγωγίαν, κατέρχεται ἐκ τοῦ στασιδίου αὐτοῦ· καὶ εἰ μὲν ψάλλουσιν ἔτι τὸν ὄρθρον, φορένει ἔμπροσθεν τοῦ στασιδίου αὐτοῦ, εἰ δὲ οὐ ψάλλουσιν, ὀπισθεν τοῦ στασιδίου. Ἐρχόμενοι γοῦν οἱ διάκονοι καὶ προσκυνοῦντες—κρατοῦντες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἕκαστος τὸ στιχάριον καὶ τὸ ὠράριον—λαμβάνουσιν εὐλογίαν παρὰ τοῦ πατριάρχου καὶ φορένουσιν αὐτοὶ πρῶτον, ὁ δὲ πατριάρχης ἐκβαλὼν τὸ μανδύον, εἶτα προσκυνήσας τρεῖς κατὰ ἀνατολάς, λέγει καθ' ἑαυτὸν τὴν εὐχὴν ταύτην· «Κύριε, ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου». Καὶ πληρώσας αὐτήν, ἄρχεται ἐνδύεσθαι τὴν ἀρχιερατικὴν στολήν, ἀλλάσσοντος αὐτὸν τοῦ κανστριαίου, συνεργούντων αὐτῇ καὶ τῶν λοιπῶν διακόνων.

“Οτε δὲ ἐνδύεται τὸ στιχάριον, λέγουσιν οἱ ὑπηρετοῦντες διάκονοι· Ἀγαλλιᾷσεται ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ». Εἰς δὲ τὸ ἐπιτραχήλιον λέγουσιν· «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐκχέων τὴν χάριν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας». Εἰς δὲ τὴν ζώνην· «Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ περιζωννύων με δύναμιν τῇ αὐτοῦ φιλανθρωπία καὶ χάριτι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας». Εἰς δὲ τὸ δεξιὸν ἐπιμάνικον λέγουσιν· «Ἡ δεξιὰ σου, Κύριε, δεδόξασται» ἕως «τοὺς ὑπεναντίους»· ἕτεροι δὲ λέγουσι· «Δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν, δεξιὰ Κυρίου ὑψώσέ με». Εἰς δὲ τὸν ἀριστερόν· «Αἶ χεῖρές σου ἐποίησάν με» ἕως «τὰς ἐντολάς σου»

Ὁ δὲ ἐπὶ τῶν γονάτων λαβὼν τὸ ἐπιγονάτιον περιτίθησιν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ μέρους, κἀτωθεν τῆς ζώνης, λέγων· «Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ, τῇ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου». Εἰς δὲ τὸ φαινόλιον, ἤτοι τὸν σάκκον, λέγουσιν· «οἱ ἱερεῖς σου, Κύριε», ἕως τοῦ «ἀγαλλιᾷσονται». Ὁ δὲ κανστρίσιος λαβὼν τὸ ὠμοφόριον ἐπιτίθησιν τῷ ὤμῳ τοῦ πατριάρχου, λέγων· Ἐπὶ τῶν ὤμων, Χριστέ, τὴν πλανηθεῖσαν ἄρας φύσιν, ἀναληφθεῖς, τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προσήγαγες».

Ἰστέον δὲ, ὅτι τὴν ἀρχιερατικὴν στολήν, ἡ-

γουν τὸ στιχάριον, τὸ ἐπιτραχήλιον, τὰ ἐπιμά-
νικα, τὸ ἐπιγονάτιον, τὸ φαινόλιον καὶ τὸ ὠμο-
φόριον, πρῶτον εὐλογεῖ καὶ ἀσπάζεται, εἶτα
περιβάλλεται αὐτήν· μόνην δὲ τὴν ζώνην εὐλο-
γεῖ, οὐ μὴν καὶ ἀσπάζεται.

Ὅταν τοίνυν ἄρξῃται φορέειν ὁ πατριάρχης,
οἱ ἀρχιερεῖς ἐρχόμενοι καὶ προσκυνοῦντες κατὰ
τάξιν, προσκαλουμένου αὐτοῦ τοῦ ἐπὶ τῆς εὐτα-
ξίας, ἀπέρχονται εἰς τὸν συνήθη τόπον καὶ φο-
ρένουσι. Τοῦτο δὲ γίνεται μὴ οὔσης χειροτονίας
ἀρχιερατικῆς· εἰ γάρ ἐστι χειροτονία, οὐ φορέ-
νουσι νῦν, ἀλλ' εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα
ἐνδύονται ἐπάνω τῶν μανδύων φαινόλια ἱερατικά
καὶ κάθηνται, περιμένοντες τὸν καιρόν. Τοῦ δὲ
ὄρθρου πληρωθέντος, μετὰ τὴν μεγάλην δοξολο-
γίαν, εἰς τῶν διακόνων, ἀνερχόμενος ἐν τῷ Ἄμ-
βωνι, ποιεῖ τὴν ἐκτενῆ καὶ τὰς αἰτήσεις, καὶ ὁ
ἱερεὺς τὴν ἐκφώνησιν χωρὶς ἀπολύσεως. Ὁ δὲ
πατριάρχης, μετὰ τὴν δοξολογίαν, προπορευο-
μένου ἔμπροσθεν τοῦ ἐπὶ τῆς εὐταξίας καὶ τῶν
διακόνων κατὰ συζυγίαν καὶ κατὰ τάξιν, ἀνέρ-
χεται ἐν τῇ Ἀναβάθρᾳ διὰ μέσου τοῦ Ἄετοῦ,
εἵπερ ἐστὶ χειροτονία ἀρχιερέως. Καὶ μετὰ τὸ
γενέσθαι τὴν ἐπὶ τῷ χειροτονουμένῳ τάξιν, οἱ
μὲν ἀρχιερεῖς ἀπέρχονται καὶ φορένουσιν, ὁ δὲ
δευτερεύων τῶν διακόνων, πρότερον προσκυνή-

σας τρίς κατὰ ἀνατολάς, λέγει πρὸς ἑαυτόν· «Ὁ θεὸς ἐλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ». εἶτα στρέφεται πρὸς τὸν πατριάρχην, καί, ὑποκλίνας τὴν κεφαλὴν ἑαυτοῦ, κρατῶν καὶ τὸ ὠράριον τοῖς τρισὶ δακτύλοις τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ ὑποδεικνύς αὐτὸ λέγει· «Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ, δέσποτα, εὐλόγησιν»· καὶ ὁ πατριάρχης, ἀνιστάμενος καὶ σφραγίζων αὐτόν, λέγει· «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν κτλ.». εἶτα ὁ διάκονος· «Εὐξαί ὑπὲρ ἐμοῦ, δέσποτα»· καὶ ὁ πατριάρχης· «Κατευθύναί Κύριος»· καὶ πάλιν ὁ διάκονος· «Μνησθητί μου, δέσποτά μου ἄγιε»· καὶ ὁ πατριάρχης· «Μνησθείη σου Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ». Καὶ οὕτως ἀσπασάμενος ὁ διάκονος τὸ ὠράριον ἀπέρχεται καὶ ἀσπάζεται καὶ τὴν χεῖρα τοῦ πατριάρχου καὶ λαμβάνει εὐλογίαν. Καὶ εὐθὺς ὁ πατριάρχης κατέρχεται καὶ ἵσταται ἐν τῇ συνήθει τόπῳ τοῦ μέρους τοῦ δεξιῶ τῶν βασιλικῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ καὶ χειροτονεῖ ἀναγνώστας καὶ ὑποδιακόνους.

Εἰ δὲ οὐκ ἔστι χειροτονία ἀρχιερέως, οὐ λαμβάνει τὸν καιρὸν, καθὼς εἶπομεν, οὔτε ὁ πατριάρχης ἀνέρχεται ἐν τῇ Ἀναβάθρᾳ· ἀλλὰ μετὰ τὴν τῶν ἀναγνώστων καὶ ὑποδιακόνων χειροτονίαν ἐν τῇ συνήθει τόπῳ πρὸ τῶν βασιλικῶν πυλῶν ἵσταμένου τοῦ πατριάρχου, ὁ δευτερεύων

λαμβάνει τὸν καιρὸν, καὶ οὕτω πέμπει διάκονον ἕτερον ποιῆσαι τὴν ἑναρξιν τῆς λειτουργίας.

Ἄνερχόμενος τοίνυν ὁ διάκονος εἰς τὸν Ἄμβωνα, προσκυνεῖ κατέναντι τῶν ἁγίων Θυρῶν τρίς μετὰ εὐλαθείας, λέγων καθ' ἑαυτὸν τὸ «Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις καὶ τὸ στόμα μου»· καὶ οὕτως ἐκφωνεῖ «Εὐλόγησον, δέσποτα». Καὶ ἄρχεται ὁ τὴν προσκομιδὴν ποιήσας, λέγων «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία». Εἶτα ὁ διάκονος «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» καὶ τὰ λοιπά.

Τούτων δὲ λεγομένων, λέγει καὶ ὁ πατριάρχης τὰς εὐχὰς τῶν τριῶν ἀντιφώνων, κρατοῦντος τὸ κοντάκιον τοῦ ἱερομνήμονος. Τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐν ᾧ ἴστανται τόπῳ. Ὁ δὲ ποιήσας ἱερεὺς τὴν προσκομιδὴν, λέγει τὰς τρεῖς ἐκφωνήσεις. Εἶτα εἰσελθόντων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ σταθέντων ἐξ ἀριστερῶν τοῦ πατριάρχου, ὁ ἐν τῷ Ἄμβωνι διάκονος εἰσέρχεται εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα καὶ λαμβάνει τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, καὶ ποιοῦσι τὴν εἴσοδον, τοῦ ἐπὶ τῆς εὐταξίας ἔμπροσθεν αὐτῶν προπορευομένου μετὰ νάρθηκος.

Ὁ μὲν οὖν διάκονος, ὁ κρατῶν τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἐλθὼν ἐπιδίδωσιν αὐτὸ τῷ δευτέρῳ τῶν διακόνων. Ὁ δὲ ποιήσας τὴν προσ-

κομιδὴν ἱερέως, ἐρχόμενος καὶ προσκυνῶν τὸν πατριάρχην, λαμβάνει εὐλογία, καὶ ἵσταται ἐξ ἀριστερῶν τῶν ἀρχιερέων· καὶ οἱ λοιποὶ ἱερεῖς κατὰ τάξιν. Κλινόντων δὲ πάντων τὰς κεφαλὰς, λέγει ὁ δευτερεύων· «*Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν*», ἅμα καὶ τὸ ὠράριον κρατῶν τοῖς τρισὶ δακτύλοις τῆς δεξιᾶς χειρός. Καὶ λέγει ὁ πατριάρχης καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου. Αὐτῆς δὲ τελεσθείσης, λέγει ὁ διάκονος πρὸς τὸν πατριάρχην· «*Εὐλόγησον, δέσποτα, τὴν ἁγίαν εἴσοδον*», δεικνύων ἅμα καὶ πρὸς ἀνατολὰς μετὰ τοῦ ὠραρίου, οὕτως ὡς κρατῶν αὐτό. Καὶ ὁ πατριάρχης, ποιῶν σταυρὸν κατὰ ἀνατολὰς, λέγει· «*Εὐλογημένη ἡ εἰσοδος τῶν Ἁγίων σου πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ . . .*». Εἶτα ἀσπάζεται τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον. Ὁ δὲ διάκονος στάς εἰς τὸ μέσον, ἀντικρῦ τοῦ Ἄμβωνος, ἀνυψοῖ τὰς χεῖρας μικρόν, καὶ, δεικνύων τὸ Εὐαγγέλιον, λέγει· «*Σοφία, ὀρθοί*». Καὶ οὕτω γίνεται ἡ εἰσοδος. Οὕτω δέ, ὡς εἶποι ὁ διάκονος «*Σοφία, ὀρθοί*», ἐκφωνοῦσιν οἱ ἐπισκοπιανοί· «*Εἰς πολλὰ ἔτη, δέσποτα*».

Ἐρχομένης δὲ τῆς εἰσόδου κατὰ ἓνα ποταμόν, ἐκφωνοῦσιν οἱ αὐτοί· «*Εἰς πολλὰ ἔτη, δέσποτα*». Ὅταν δὲ ἀρξῶνται λέγειν τοῦτο, ἵστανται πάντες, καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ διά-

κονοι καὶ ὁ πατριάρχης αὐτός. Ὅταν δὲ ἔλθῃ πλησίον τῶν ἀγίων εἰκόνων καὶ προσκυνήσῃ αὐτάς, ἄρχονται λέγειν οἱ ψάλται εἰς καθείς· «Εἰς πολλὰ ἔτη, δέσποτα», ἕως ἂν ἔλθῃ ἐν τῇ Σωλίᾳ. Ἐρχόμενοι δὲ πάντες εἰς τὰς ἀγίας Θύρας κατὰ συζυγίαν, ἐνταῦθα μερίζονται, καὶ ἀσπάζεται εἰς τὴν μίαν Θύραν καὶ ὁ ἕτερος τὴν ἄλλην, καὶ οὕτως εἰσέρχονται εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα· οἱ δὲ διάκονοι ἀσπάζονται καὶ τὴν ἀγίαν τράπεζαν. Ὅταν δὲ φθάσῃ ὁ πατριάρχης εἰς τὰς ἀγίας Θύρας, ἀσφαλίζουσιν αὐτὰς οἱ ὠστιάριοι, καὶ ἀσπάζεται πρῶτον τὴν δεξιάν, εἶτα τὴν εὐώνυμον, καὶ οὕτως ἀνοίγουσιν αὐτάς καὶ εἰσέρχεται, καὶ ὀπισθεν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς, ἀσπαζόμενοι καὶ αὐτοὶ τὰς ἀγίας Θύρας, ὡς καὶ οἱ διάκονοι. Ἄμα δὲ τῷ εἰσελθεῖν τὸν πατριάρχην, λαμβάνει τὸν θυμιατὸν ἐκ τοῦ κανστρισίου, καὶ θυμιᾷ κύκλω σταυροειδῶς τὴν ἀγίαν τράπεζαν, φαλλόντων τῶν διακόνων τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας· καὶ ἀποδιδούς τὸν θυμιατὸν τῷ κανστρισίῳ, θυμιᾶται παρ' αὐτοῦ. Εἶτα λαμβάνει τὸ δικέριν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀνέρχεται εἰς τὴν κρηπίδα τῆς ἀγίας Τραπέζης, καὶ κρατῶν τὸ δικέριν ἐν τῇ δεξιᾷ, ποιεῖ σταυροῦς ἄνωθεν τοῦ Εὐαγγελίου, λέγων καθ' ἑαυτόν· «Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ» ἕως

τοῦ «ἡ δεξιὰ σου»· καὶ ἀποδίδωσι τὸ δικέριν τῇ κανστρισίῳ. Ὁ δὲ δευτερεύων τῶν διακόνων, ἐρχόμενος ἔμπροσθεν τοῦ πατριάρχου, κλίνας τὴν κεφαλὴν, κρατῶν ἅμα καὶ τὸ ὠράριον, ὡς εἴρηται, λέγει· «Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸν καιρὸν τοῦ τρισαγίου». Ὁ δὲ πατριάρχης, σφραγίζων αὐτόν, λέγει· «Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν». Τοῦ δὲ κοντακίου πληρωθέντος παρὰ τῶν ψαλτῶν, ὁ λαβὼν τὸν καιρὸν τοῦ τρισαγίου διάκονος, ἐλθὼν ἐγγὺς τῶν ἁγίων Θυρῶν, δείκνυσι τὸ ὠράριον αὐτοῦ τὸς ἐκτός, λέγων· «Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς εὐχῆς, ψαλλομένου τοῦ τρισαγίου τρίς παρὰ τῶν ψαλτῶν, ψάλλουσι τοῦτο καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι ἅπαξ, τρίς προσκυνοῦντες ἐν τῇ ψάλλειν αὐτόν. Ἐἴτα οἱ μὲν ψάλλται λέγουσι τὸ «δόξα», ὁ δὲ πατριάρχης, λαβὼν τὸ τρικέριν ἀπὸ τοῦ κανστρισίου, ποιεῖ αὐθις σταυροὺς τρεῖς ἄνωθεν τοῦ Εὐαγγελίου, κρατῶν καὶ τὸ τρικέριν ἐν τῇ δεξιᾷ, λέγων καὶ τὸ «Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ». Πληρωθέντος δὲ τοῦ «δόξα», ψάλλουσιν οἱ τοῦ βήματος τὸν τρισάγιον ὁμοίως· καὶ ψάλλουσιν οἱ ψάλλται πάλιν, καὶ πάλιν οἱ τοῦ Βήματος.

Τοῦ δὲ τελευταίου τρισαγίου ψαλλομένου παρὰ

τῶν τοῦ Βήματος, ὁ πατριάρχης κατέχων τὸ τρικέριν ἐν τῇ δεξιᾷ στρέφεται πρὸς δυσμὰς καὶ εὐλογεῖ τὸν λαὸν τρίς. Πληρωθέντος δὲ τοῦ τρισαγίου, καθήμενος ἐν τῷ σελίῳ αὐτοῦ μικρὸν ἀναπαύεται, εἴ ἐστὶ χειροτονία δηλονότι· ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς· εἰ δὲ μὴ ἐστίν, ἀνέρχεται ἐν τῷ συνθρόνῳ μετὰ τῶν συλλειτουργούντων αὐτῷ ἀρχιερέων καὶ ἱερέων. Καὶ τούτων κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν ἱσταμένων καὶ τοῦ τρισαγίου παρ' αὐτῶν ψαλλομένου, ὁ πατριάρχης, βλέπων πρὸς δυσμὰς, εὐλογεῖ μετὰ τοῦ τρικηρίου τὸν λαὸν τρίς. Ὅταν δὲ κινήσῃ ἀνέρχεσθαι εἰς τὸ σύνθρονον, ἀσπάζεται πρῶτον τὴν ἁγίαν τράπεζαν· καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς. Καὶ τοῦ διακόνου εἰπόντος· «Κέλευσον, δέσποτα», λέγει ὁ πατριάρχης· «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος»· εἶτα πάλιν ὁ διάκονος· «Εὐλόγησον, δέσποτα, τὴν ἄνω καθέδραν». Καὶ ὁ πατριάρχης· «Εὐλογημένος εἶ ὁ καθήμενος ἐπὶ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου πάντοτε, νῦν». Καὶ εὐθύς, ὁ μὲν πατριάρχης κάθεται ἐν τῷ συνθρόνῳ, οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς ἑκατέρωθεν αὐτοῦ — καὶ γίνεται ἡ φήμη τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πατριάρχου.

Ἰστέον δὲ ὅτι, ὅτε οὐκ ἐνὶ χειροτονία ἀρχιερέως, γίνεται ἡ φήμη πρότερον, πρὸ τοῦ εἰπεῖν τὸ κοντάκιον.—Καὶ μετὰ τὴν φήμην ἐκφωνεῖ ὁ

‘δομέστικος’ « Κύριε, σῶσον τοὺς βασιλεῖς », καὶ ὁ ἕτερος « Καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν »· καὶ ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων « δόξα ». Καὶ ψάλλεται τὸ κοντάκιον τῆς ἡμέρας, καὶ εὐθὺς τὸ τρισάγιον. Καὶ μετὰ τὴν πλήρωσιν, ὁ διάκονος, « Προσχωμεν », ὁ πατριάρχης, « Εἰρήνη πᾶσι », καὶ τὰ λοιπὰ.

Μετὰ δὲ τὴν πλήρωσιν τοῦ Ἀποστόλου ἐκφωνεῖ ὁ πατριάρχης, « Εἰρήνη σοι », ὁ διάκονος, « Σοφία », ὁ ψάλτης, « Ἀλληλούϊα » ψαλμ. Ἔτι δὲ τοῦ Ἀποστόλου λεγομένου, θυμῶν ὁ διάκονος. Τοῦ δὲ « Ἀλληλούϊα » ψαλλομένου, ὁ μέλλων ἀναγινώσκειν τὸ Εὐαγγέλιον, προσκυνήσας τρεῖς ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, εἶτα ἀνελθὼν εἰς τὴν κρηπίδα, καὶ τὰ συνήθη εἰπόντος ὁμοίως καὶ τοῦ πατριάρχου, λέγει ὁ διάκονος· « Εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα »· καὶ λαθῶν τὸ Εὐαγγέλιον ἐξέρχεται, διακόνων τεσσάρων προπορευομένων αὐτοῦ, οἵτινες μέλλουσιν ἐκ διαδοχῆς εἰπεῖν τὰς αἰτήσεις. Ὁ δὲ πατριάρχης, ἐκβαλὼν τὸ ὤμοφόριον, στρέφεται πρὸς ἀνατολὰς καὶ λέγει καθ’ ἑαυτὸν τὴν εὐχὴν ταύτην· « Ἑλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις », καὶ τὸ « Κλῖνον Κύριε » (βλον τὸν ψαλμόν)· εἶτα ἀσπάζεται τὴν αὐτόθι ἱσταμένην ἁγίαν εἰκόνα, καὶ οὕτω στρέφεται πρὸς δυσμὰς, περιμένων τὴν πλήρωσιν

τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου. Οὕτω ποιοῦσι καὶ οἱ ἄρχιερεῖς, πλὴν τοῦ ἀσπασμοῦ τῆς ἁγίας εἰκόνας, διὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν ἑτέρας ἁγίας εἰκόνας πλησίον αὐτῶν.

Δεῖ δὲ γινώσκειν, ὅτι μετὰ τὸ ἐκβαλεῖν τὸν πατριάρχην τὸ ὠμοφόριον, πλεόν οὐκ ἐνδύεται αὐτό, εἰ μὴ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τῶν ἁγίων μυστηρίων ὑψώσεως, πρὶν εἰπεῖν τὸν διάκονον τὸ « Πρόσχωμεν ». — Εἰ δὲ ἐν μεταξὺ χειροτονία ἢ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου, ἐνδύεται αὐτὸ μέχρι τοῦ καιροῦ τῆς ὑψώσεως τῶν Ἁγίων. Τότε δὲ αὐτὸ ἐνδύομενος, φορεῖ τοῦτο μέχρι τέλους τῆς λειτουργίας. Οἱ δὲ ἄρχιερεῖς ἐν τῇ καιρῷ μὲν τῆς χειροτονίας οὐκ ἐνδύονται, ἀπὸ δὲ τοῦ καιροῦ τῆς τῶν Ἁγίων ὑψώσεως ἐνδύομενοι φοροῦσι μέχρι τέλους τῆς λειτουργίας ἰδίᾳ δὲ λειτουργοῦντες, τὰ αὐτὰ ποιοῦσι τῷ πατριάρχῃ.

Τοῦ δὲ Εὐαγγελίου πληρωθέντος, λέγει ὁ πατριάρχης πρὸς τὸν διάκονον· « Εὐλόγη ἡ σοι », καὶ κατέρχεται τοῦ συνθρόνου· ὁ δὲ ἀναγνούς τὸ Εὐαγγέλιον πρόσεισι τῷ πατριάρχῃ, ἄρτι κατελθόντι τοῦ Συνθρόνου καὶ ἐγγίζοντι τῇ ἁγίᾳ Τραπεζῇ, καὶ δίδωσιν αὐτῷ ἀσπάζεσθαι τὸ Εὐαγγέλιον· ὁ δὲ, ἀσπασάμενος καὶ εἰπὼν πρὸς αὐτόν, « Σωθεῖης » καὶ εὐλογήσας αὐτόν, ἵσταται μικρὸν αὐτόθι. Ἄρχεται δὲ ὁ πρῶτος τῶν

ἐν τῷ Ἄμβωνι ἱσταμένων διακόνων τῆς ἐκτενοῦς, λέγων οὕτως: « Εἰπώμεν πάντες » καὶ τὰ λοιπὰ. Ὅταν δὲ λέγῃ « Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων », ἀνέρχεται ὁ πατριάρχης εἰς τὴν μικρὰν ἀναβάθραν, κειμένην ἔνδον τῶν ἀγίων Θυρῶν, καὶ εὐλογεῖ τὸν λαόν, σφραγίζων αὐτὸν τρίς μετὰ τοῦ τρικηρίου, ἐκφωνούντων τῶν ψαλτῶν τὸ « Κύριε, ἐλεησον » τρίς. Εἶτα ὑποστρέφων ἱσταται ἐν τῇ κρηπίδι τῆς ἀγίας Τραπέζης, λέγων τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ἐκφώνησιν: « Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος ». Καὶ οὕτως ἄρχεται ὁ ἐν τῷ Ἄμβωνι δεύτερος διάκονος λέγων: « Εὐξασθε οἱ κατηχούμενοι ».

Καὶ πληρωθέντων τῶν διακονικῶν τῶν κατηχομένων, ἐκφωνεῖ ὁ χειροτονηθεὶς ἀρχιερεὺς, ἢ, εἰμὴ ἐστὶν ἀρχιερέως χειροτονία, ὁ πρῶτος τῶν ἀρχιερέων: « Ἴνα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν ». Εἶτα ἄρχεται ὁ τρίτος διάκονος λέγων: « Ὅσοι κατηχούμενοι ». Ταῦτα δὲ λέγοντος, οἱ ἐν τῷ Βήματι διάκονοι ὑφαπλοῦσι τὸ εἰλητόν.

Τῆς δὲ εὐχῆς πληρωθείσης, ἐκφωνεῖ ὁ δεύτερος ἀρχιερεὺς τὴν ἐκφώνησιν ταύτην: « Ὅτι πρόπει σοι ». Εἶτα ἄρχεται ὁ τέταρτος διάκονος λέγων: « Ἔτι καὶ ἔτι ». Καὶ τῆς εὐχῆς πληρωθείσης, ἐκφωνεῖ ὁ πατριάρχης: « Ὅπως ὑπὸ τοῦ κράτους σου » καὶ τὴν εὐχὴν εἰπὼν ἀπέρχεται

εις τὰς ἁγίας Θύρας καὶ λαμβάνει νίψιμον παρὰ τῶν ὑποδιακόνων. Ὑποστρέφων δὲ ἴσταται ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας Τραπεζῆς, λέγων καθ' ἑαυτὸν τὸ χερουδικόν, τρεῖς προσκυνῶν ἐν τῷ λέγειν αὐτό. Εἶτα στρέφεται πρὸς δυσμῆς, περιμένων τὴν τῶν Ἀγίων εἴσοδον. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ αὐτοὶ ἀπονιπτόμενοι, ἴστανται ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ Βήματος, ἀπὸ τῶν ἁγίων Θυρῶν μέχρι τῆς ἁγίας Τραπεζῆς. Ὁ δὲ καντρισίος θυμῶν λέγει τὸ «Ἐλέησόν με ὁ Θεός», καὶ θυμιάσας τὰ ἅγια καὶ εἰπὼν «Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ», λέγει πρὸς τὸν πρωτοπαπᾶν «Ἐπαρον, δέσποτα, τὰς χεῖρας ἡμῶν»· ὁ δὲ, ἐπάρας τὸν ἅγιον δίσκον, καὶ εἰπὼν «Ἐπάρατε τὰς χεῖρας», τίθησιν ἐπάνω τῆς κορυφῆς τοῦ εἰπόντος τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ οὕτω γίνεται ἡ Εἴσοδος, προπορευομένου τοῦ ἐπὶ τῆς εὐταξίας ἔμπροσθεν, εἶτα τοῦ καντρισίου (μετὰ τοῦ ὁμοφορίου τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ θυμιατοῦ) ἢ τοῦ δευτερεύοντος τῶν διακόνων, εἶτα τῶν κρατούντων τὰ ριπίδια διακόνων, μεθ' οὓς ὁ τὸν ἅγιον Ἄρτον κρατῶν, καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ οἱ κρατούντες τοὺς λοιποὺς δίσκους, εἶτα ὁ πρωτοπαπᾶς, μετὰ τοῦ ἁγίου ποτηρίου, καὶ οἱ λοιποὶ ἱερεῖς κατὰ τάξιν, ὄπισθεν δὲ πάντων οἱ κρατούντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸν ἀέρα δῖκονοι, καὶ μετ'

αὐτοὺς πάλιν οἱ ὑποδιάκονοι, κατέχοντες καὶ τὸ
χεροनिβόξεστον. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ κρατῶν τὸν
ἅγιον Ἄρτον, κατερχόμενος ὁ πατριάρχης ἀφ'
ἧς ἴσταται κρηπίδος, καὶ προσυπαντῶν αὐτῷ
λαμβάνει τὸν δίσκον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
καὶ τίθησιν αὐτὸν ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ, συνεφα-
πτομένου καὶ αὐτοῦ. Ὅμοίως ποιεῖ καὶ εἰς τὰ
ἐμπεπλησμένα ἅγια ποτήρια, θυμιῶντος αὐτὰ
τοῦ κρατοῦντος τὸν θυμιατὸν διακόνου· εἰς δὲ
τὸν ἀέρα συνεφάπτονται πάντες, ἀρχιερεῖς, ἱε-
ρεῖς καὶ διάκονοι, λέγοντες· « Ὁ εὐσχήμων
Ἰωσήφ », καὶ τίθησιν ὁ πατριάρχης τὰ ποτήρια
ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ δίσκου, ἐν παρ' ἑν, καὶ
αἴρουσιν οἱ διάκονοι τὰ καλύμματα, καὶ οὕτω
τίθεται ὁ ἀήρ. Καὶ τοῦ κανστρισίου θυμιῶντος
καὶ λέγοντος· « Ἀγάθυνον, Κύριε » (ἕως τέ-
λους τοῦ ψαλμοῦ), πάντων προσκυνησάντων
ἐμπροσθεν τῶν Ἁγίων, ὑποκλίνας ὁ πατριάρχης
μικρὸν τὴν κεφαλὴν (καὶ) ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρει
στραφεῖς, λέγει· « Εὐλόγεῖτε, ἅγιοι »· καὶ πάν-
τες προσκυνήσαντες αὐτόν, λέγουσι· « Πνεῦμα
ἅγιον ἐπελεύσεται ». Καὶ εὐθὺς λέγουσι· « Μνη-
σθητι ἡμῶν, δέσποτα ἅγιε »· καὶ ὁ πατριάρχης
λέγει· « Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μνησθήη
ὑμῶν ἐν ».

Τοῦ δὲ χερουθικοῦ πληρωθέντος, ἐρχόμενος ὁ

πατριάρχης εἰς τὰς ἀγίας Θύρας σφραγίζει τὸν λαὸν τρεῖς μετὰ τοῦ τρικηρίου. Καὶ εἴ ἐστι χειροτονία πρεσβυτέρου, καθήμενος ἐν τῷ σελίῳ αὐτοῦ ἀναπαύεται ἕως γυρώσουσι τὸν μέλλοντα χειροτονεῖσθαι πρεσβύτερον τὴν ἀγίαν Τράπεζαν τρεῖς· εἶτα ἀνίσταται, καὶ, ἐνδυσάμενος τὸ ὠμοφόριον καὶ τελέσας τὴν χειροτονίαν, ἀποδύεται πάλιν τὸ ὠμοφόριον, καὶ λέγει ὁ διάκονος· «Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ» καὶ τὰ λοιπὰ, ὁ δὲ πατριάρχης τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ἐκφώνησιν· «Διὰ τῶν οἰκτιρισμῶν τοῦ μονογενοῦς σου Θεοῦ». Ὅταν δὲ εἶπῃ ὁ διάκονος· «Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους», ἀσπάζεται ὁ πατριάρχης τὴν ἀγίαν Τράπεζαν, λέγων· «Ἀγαπήσω σε, Κύριε, ἡ ἰσχὺς μου». Εἶτα οἱ ἀρχιερεῖς κατὰ τάξιν ἀσπάζονται τὴν ἀγίαν τράπεζαν, εἶτα τὴν δεξιὰν τοῦ πατριάρχου χεῖρα, κειμένην ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ, εἶτα τὴν παρειὰν αὐτοῦ, ἐν ᾧ καὶ λέγει ὁ μὲν πατριάρχης· «Ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ ἡμῶν», οἱ δὲ ἀποκρίνονται αὐτῷ· «Καὶ ἔστι καὶ ἔσται». Πρῶτος δὲ πάντων ὁ χειροτονηθεὶς ἐστὶν ἀρχιερεὺς ἐν πάσῃ τῇ τῆς λειτουργίας ὑπηρεσίᾳ. Ἀσπάζονται δὲ καὶ ἀλλήλους· ὁμοίως καὶ οἱ πρεσβύτεροι ποιῶσιν, ἀσπαζόμενοι τὴν ἀγίαν Τράπεζαν, τὴν χεῖρα τοῦ πατριάρχου καὶ τὴν παρειὰν, τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἀλλήλους. Καὶ οἱ διάκονοι δ' ἐν ἐνί

μέρει τοῦ Βήματος ἀπερχόμενοι ἀλλήλους ἀσπάζονται, πρότερον ἕκαστος αὐτῶν τὸ οἰκεῖον ἀσπάζόμενος ὠρᾶριον καθ' ἓνα ἀσπασμόν.

Πληρωσάντων δὲ τῶν πρεσβυτέρων τὸν ἀσπασμόν, ὁ ἐν τῷ ἄμβωνι διάκονος ἐκφωνεῖ «Τὰς θύρας, τὰς θύρας». Ὅταν δὲ λέγῃ: «Στῶμεν καλῶς», λαμβάνουσιν οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων τὸν ἀέρα, καὶ αἴρουσιν αὐτὸν ἀπὸ τῶν Ἀγίων, κατὰ μικρὸν ὑψοῦντες αὐτὸν καὶ λέγοντες τὸ «Ἄγιος ὁ Θεός». Ὁ δὲ πατριάρχης ἐκφωνεῖ «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου». Καὶ ὅταν εἴπῃ: «Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ», εἰσέρχεται ὁ ἐν τῷ ἄμβωνι διάκονος καὶ ποιεῖ ἀσπασμόν μετὰ τῶν λοιπῶν διακόνων. Ὅτε δὲ μέλλει εἰπεῖν ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων πρὸς τὸν πατριάρχην: «Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ ἅγιον ποτήριον», εἶπερ εἰσὶ πολλά, λέγει πληθυντικῶς. Καὶ μετὰ τὸ τελειωθῆναι τὰ ἅγια, λέγει ὁ πατριάρχης πρὸς τοὺς διακόνους: «Μνησθεῖν ἡμῶν Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ», καὶ εὐθύς, εἰ ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, προσέχεται καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτῷ ὁ πατριάρχης τὴν παρακαταθήκην. Ὅταν δὲ ἐκφωνήσῃ τὸ «Ἐξαιρέτως», λέγουσι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ὁ πατριάρχης καὶ οἱ διάκονοι καθ' ἑαυτοὺς τὸ «Ἄξιόν ἐστι». Πρὸ δὲ τοῦ εἰπεῖν τὸν

πατριάρχην τὴν ἐκφώνησιν ταύτην· «Μνήσθητι, Κύριε, πάσης ἐπισκοπῆς», λέγει εἰς τῶν διακόνων ἔνδοθεν· «Καὶ ὧν ἕκαστος κατὰ».

Ἰστέον δέ, ὅτι, εἰ ἀρχιερεὺς ἔστιν ὁ λειτουργῶν, λέγει· «*Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε, τοῦ ἀρχι*». Καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν λέγει ὁ διάκονος τὰ δίπτυχα. Καὶ πληρώσας προσκυνεῖ τὸν πατριάρχην καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ εὐλογίαν. Καὶ ὅταν ἐκφωνήσῃ ὁ πατριάρχης τὸ «Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη»· καθήσας ἐν τῷ σελίῳ αὐτοῦ, εἴπερ ἔστι χειροτονία διακόνου, μικρὸν ἀναπαύεται, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν λέγει ὁ διάκονος· «*Πάντων τῶν Ἀγίων*». Μετὰ δὲ τὸ τελειῶσαι τὸν πατριάρχην τὴν εὐχὴν ταύτην· «*Πρόσχες, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ἁγίου*», εὐθὺς φορένει τὸ ὠμοφόριον· ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς. Ὁ δὲ πατριάρχης μελίσσας τὸν ἅγιον Ἄρτον (καὶ) λαβὼν τὴν ἄνω μερίδα, μερίζει αὐτὴν ἀναλόγως πρὸς τὰ ποτήρια, καὶ ἕκαστον τῶν τμημάτων ἐμβάλλει τῶν ποτηρίων ἐκάστω, ποιῶν σταυρὸν σὺν αὐτῇ ἐπάνω τοῦ ἁγίου ποτηρίου, καὶ λέγων· «*Πλήρωμα Πνεύματος ἁγίου*»· καὶ ὁ διάκονος τὸ «*ἀμήν*». Μετὰ δὲ τὸ ἐγχεῖν τοῦ ζέοντος τὸ ἀρκοῦν ἐκάστω τῶν ποτηρίων, ὁ πατριάρχης ἢ ὁ πρωταπαπᾶς, προτροπῇ αὐτοῦ, διαίρει τὰς λοιπὰς μερίδας τοῦ ἁγίου Ἄρτου εἰς

λεπτά, πρὸς τὸ ἀρκέσθαι πᾶσιν. Εἶτα ὁ χειροτονηθεὶς ἀρχιερεὺς προσελθὼν, ἢ ὁ εὐρισκόμενος πρῶτος τῶν ἄλλων, εἰ μὴ ἔστι χειροτονία, καὶ λαβὼν μερίδα τοῦ ἁγίου Ἄρτου δίδωσι τῷ πατριάρχῃ. Ὁ δὲ λαβὼν αὐτὴν τῇ δεξιᾷ χειρὶ καὶ τοῖς τρισὶ δακτύλοις συσφίγξας αὐτὴν ἐν τῇ παλάμῃ, τοῖς λοιποῖς δυοῖ δακτύλοις λαμβάνει ἄλλην μερίδα καὶ δίδωσιν αὐτῷ· καὶ δεξιόμενος ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ πατριάρχου καὶ τὴν παρεϊάν, τοῦ μὲν πατριάρχου λέγοντος· «Ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ ἡμῶν», τοῦ δὲ ἀρχιερέως· «Καὶ ἔστι καὶ ἔσται».

Μεταλαβόντες δὲ τοῦ ἐν χερσὶν ἁγίου σώματος, ἀποσπογγίζουσι τὰς χεῖρας αὐτῶν εἰς τὸ εἰλητόν. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς λαβὼν πρῶτον τὸ ποτήριον μεταδίδωσι τῷ πατριάρχῃ, εἶτα ὁ πατριάρχης τῷ ἀρχιερεῖ. Καὶ οὕτως ὁ μὲν ἀρχιερεὺς λαβὼν τὸ ποτήριον μετὰ τοῦ καλύμματος, συνεργούντων αὐτῷ καὶ διακόνων τινῶν δι' ἀσφάλειαν, ἵσταται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κίονος, ἐκδεχόμενος τοὺς προσερχομένους ἐπὶ τὸ μεταλαβεῖν.—Ὁ δὲ πατριάρχης λαβὼν τὸν ἅγιον δίσκον μεταδίδωσι τοῖς λοιποῖς ἀρχιερεῦσι καὶ πρεσβυτέροις τῶν μερίδων τοῦ ἁγίου Ἄρτου· εἶτα μεταλαμβάνουσι καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου ποτηρίου. Τῷ δὲ πρῶτως τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων κοινωνήσαντι ἀρχιερεῖ,

ἐπιδίδονται παρὰ τῶν διακόνων τὸ δεύτερον ποτήριον καὶ ἴσταται ἐν τῷ ἀριστερῷ κλίονι· καὶ μετ' αὐτοὺς ἴστανται οἱ τὰ λοιπὰ ποτήρια κατέχοντες. Οἱ δὲ διάκονοι πρότερον ἀπελθόντες ἐν μέρει τοῦ ἁγίου Βήματος, καὶ συγχώρησιν παρ' ἀλλήλων ἐξαιτησάμενοι καὶ λαβόντες, προσέρχονται καὶ αὐτοί, καὶ μεταλαμβάνουσι τοῦ τοῦ ἁγίου Ἄρτου καὶ τοῦ ἁγίου ποτηρίου.

Τῆς δὲ κοινωνίας τελεσθείσης, τὰ μὲν ἅγια ποτήρια ἀποτίθενται παρὰ τῶν διακόνων ἐν τῇ ἁγίᾳ Τραπέζῃ, ὁ δὲ δευτερεύων τῶν διακόνων λαβὼν μετὰ χειρὸς τὸν τοῦ ἁγίου δίσκον καὶ τὴν μούσσαν, εἰσχομίζει πάντα ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ. Ὁ δὲ πατριάρχης, τούτου γινομένου, ἐπιλέγει τὴν τῆς εὐχαριστίας εὐχὴν. Ἐἴτα λαβὼν ὁ δευτερεύων τὸ ἅγιον ποτήριον, καὶ προπορευόμενος τοῦ πατριάρχου ἔρχεται εἰς τὰς ἁγίας Θύρας, ὁ δὲ πατριάρχης λαβὼν ἀπὸ τῶν τοῦ διακόνου χειρῶν τὸ ἅγιον ποτήριον μεταδίδωσι διὰ τῆς λαβίδος τοῖς ὑποδιακόνοις καὶ ἀναγνώσταις.

Τοῦ δὲ ἁγίου ποτηρίου ἀποτεθέντος ἐν τῇ ἁγίᾳ Τραπέζῃ, θυμιᾷ ὁ δευτερεύων τὰ Ἅγια ἐκ τρίτου, λέγων· «Ἐψάθῃτι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Θεός»· ὁ δὲ πατριάρχης λαβὼν τὸν ἅγιον δίσκον ἐπιτίθει τῇ κεφαλῇ ἐνὸς τῶν διακόνων, καὶ εἰπὼν ἡρέμα· «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν»,

εἶτα ἐκφωνεῖ· « Πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ».

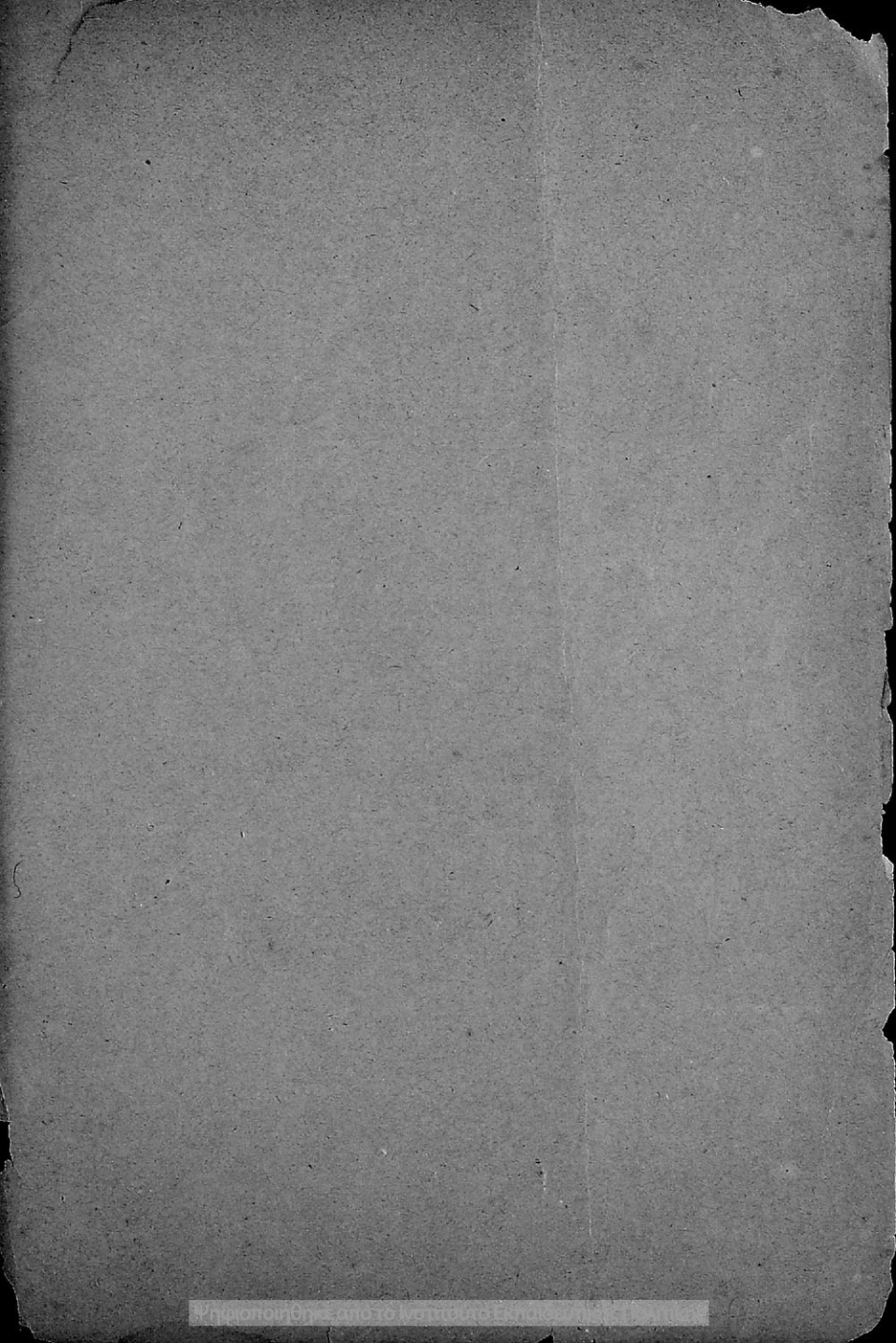
Τὰ δὲ ἅγια ποτήρια λαμβάνουσι πρεσβύτεροι καὶ ἀποφέρουσιν ἐν τῇ προθέσει. Ἀπέρχονται δὲ καὶ διάκονοι σὺν αὐτοῖς, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ποτηρίων, καὶ εἰσσκομίζουσι τὰ ἅγια. Οἱ δὲ ὑποδιάκονοι εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα, διδάσασι νύψιμον τῷ πατριάρχῃ ὁμοίως καὶ πάντες σὶ κοινωνήσαντες, ἀπερχόμενοι ἐν τῷ συνήθει τόπῳ, ἀπονίπτονται τὰς χεῖρας καὶ τὰ πρὸ τῶν χειλέων ἑαυτῶν, λέγοντες· « Νῦν ἀπολύεις » καὶ τὰ λοιπὰ. Μετὰ δὲ τὸ εἰπεῖ τὸς ψάλτας τὸ « Πληρωθήτω », ὁ ἀρχιδιάκονος, ἦ, εἶπερ ἐχειροτονήθη, διάκονος, ἐξελθὼν λέγει τὰ διακονικά· « Ὁρθοί, μεταλαβόντες ». Ὁ δὲ πατριάρχης, τοῦ εἰλητοῦ διπλωμένου, ἐκφωνεῖ· « Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἀγιασμός ». Ἐξελθὼν δὲ ὁ δευτερεύων τῶν ἱερέων, εἰ δὲ ἐγένετο πρεσβύτερος, οὗτος λέγει τὴν εὐχὴν· « Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντάς σε, Κύριε ». Ταύτης δὲ λεγομένης, ὁ πατριάρχης στὰς ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων Θυρῶν, ἢ ἕτερος πατριάρχης, ὃν ἂν προτρέψῃ, διανέμει τῷ λαῷ τὸ ἀντίδωρον, καὶ λέγει καὶ τὴν ἀπόλυσιν, σφραγίζων καὶ τὸν λαὸν τρίς. Ἡ οὕτως· ἐν τῷ λέγειν αὐτόν· « Εὐλογία Κυρίου ἐφ' ὑμᾶς », σφραγίζει καὶ τὸν λαόν.

Ἀποδύεται δὲ ὁ πατριάρχης τὰ ἀρχιερατικά, κάτω που ἰστάμενος, περὶ τὰς τοῦ Συνθρόνου βαθμίδας, λεγόντων τῶν διακόνων τῶν ὑπηρετούντων τὸ «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου» καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ ποιεῖ ὁ πατριάρχης ἡρέμα τὴν ἀπόλυσιν. Καὶ καθήμενος ἐν τῇ σελίῳ αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἀπεφόρεσε τόπῳ, μικρὸν ἀναπαύεται. Εἶτα ἀναστὰς καὶ προσκυνήσας ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας Τραπεζῆς, καὶ τῇ Θεῷ εὐχαριστήσας ἐπὶ πᾶσι, καὶ «Δόξα σοι, Κύριε, πάντων ἕνεκεν» ἐπιπών, ἐξέρχεται.

1904

ΠΑΡΑ ΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΚΕΡΑΜΕΙΣ

